Ч. 3 (10.678). Львів, неділя 3. січня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

[І]нтерпеляція посла С. Хруцького і тов. до панів міністрів справ внутрішніх [і] справедливости в справі конфіскати українського щоденника „Діло" у Львові.

Державна прокураторія у Львові в цілости сконфіскувала статтю поміщену в ч. 283 (10.666) українського щоденника „Діло" з дня 18. грудня 1925 під написом „[З] кертичних нор" такого змісту:

З кертичних нор.

I.

Віддавна йде наступ на наш моральний фронт. Віддавна всі темні сили при допомозі всяких креатур і „політичних" кертиць силкуються [до]братися до нашого селянства, щоби дрібними обіцянками господарського характеру зломити його моральну міць, розбити його етичну силу, роздавити і так морально обдерте запрягти до свого воза, як [німу] тварину. А ведеться той наступ усіми можливими і неможливими способами і засобами. [Брехня], наклеп, інсинуації, обіцянки [illegible], подачок, перекупство, за[illegible], — все те використовують, щоби тільки осягнути намічену мету, щоби в кожному селі [закласти] свої „ячейки", щоби нас [роз]бити, пустити брата на брата, [від]ірвати селянство від своєї [інтелігенції] і таким чином над ним [б]езладно запанувати.

Чи треба пригадувати передвоєнні [с]проби і заходи подоляцько-[ш]лахтьської „Ради Народової" [вид]аваного нею під „редакцією" [illegible] В. Демянчука „Руского [Слова]"? Та перед війною був [тоді] один Демянчук, а від 1919 р. [наро]дилося їх безліч. Як кертиці зі [своїх] нор або як щурі з каналів [illegible] життя повилазили вони [illegible]. Забувши на людську гідність, [не]раз і на своє минуле, [неначе] на [н]аживу, кидалися вони на [illegible] цілкий моральний фронт [нашого] громадянства, в першу чергу [нашого] селянства. Бож їх хлібо[дав]ці ставили їм як conditio sine [qua non] відірвання селянства від [illegible], підчинення його своїм [illegible] і наказам, перетворення його в сліпу, темну масу, пригожу [illegible] для розросту польщини. [Адміністрація], „організації народові", дефензива і вітосівці по[дали] собі руки, щоби той моральний фронт нашого селянства [зломати].

Вистачить тільки, як „Пробій", „Об[рій]", „Рідний Край", „Хлопська [Правда]", „Радикальний Голос", „Право Народу", „Нове Діло"*) — [і] вони тільки обріхували інтелігенцію, що святотатськи обкрадали [з] чести народніх діячів, обіцювали [всякі] блага від „сильних світа сього", щоби тільки розбити наш [однолитий] фронт. Демянчуки, Тверд[охліби], Курдидики, Лавруки, Ільковичі, Залуцькі, Ольхові, Яцкевичі [illegible] закаптурені „робітники [на] ниві деморалізації" творили ту [illegible] чорну сотню, яка мала [розбити] селянський табор.

О[днак] всі вони в короткім часі [мусіли] пійти в глухе забуття, бо [моральн]о-селянський фронт не по[давс]я, [з]а вороги нашого народу [не] втратили ще надії на осягнення [своєї] мети. На місце одних найми[тів], яких вважали недосвідними, [прий]шла [кл]іка старого, досвідченого Даниловича. Цей колишній світоч радикальної партії, один з її основників, довголітніх духових провідників, збожеволів на старість. Кажемо: збожеволів, бо тільки тим можна пояснити собі його теперішню деморалізаційну ролю. Від всіх попередніх „дебютантів" — правду кажучи — не багато можна було вимагати, (хіба крім одного Мих. Яцкова, який — на жаль — в своїй легкодушности й етичній заплуганости, покритий цвілю специфічного польонофільства, зведений на манівці покутними „Мефістофелями", так марно процинд[р]ив своє імя і своє культурне надбання), але до Даниловича мусять бути приноровлювані инші вимоги й инші критерії.

Цеж не заулковий тип, видобутий зі суспільної нори, але діяч, колись носій великих ідей. Злочинне потоптання праці цілого життя, наплювання на всі ідеали, які колись мусили бути зорею в його діяльности, вислугування тим, що зі залізною послідовністю нищать основи нашого національного життя, — це справді тільки гострий прояв ненормальности, очевидне божевілля. Але та ненормальність тягнеться від 1919 року.

Сев. Данилович це не припадковий тип, що у війні затратив свідомість добра і зла, що в самій війні мав притуплені змисли на все додатне, а приймав тільки все лихе, морально вбийче, вкінці це не молодик, якого повалила нужда і бажання легкої наживи, тільки це людина, яку обійшла справжня війна, розмірно заможний адвокат, старий, пригнічений літами і сивиною. Перед ним не відкривається вже можливість експіяції, направлення лиха, тільки він зійде в могилу, заплямований важким злочином деморалізації й народньої зради. Чи йому не жалко свого минулого, чи він не має пошани до свого сивого волоса, коли вже не до чого иншого, чи вкінці ніхто з близьких йому людей, рідні і б. приятелів не мас сили здержати його перед моральною пропастю, в яку намагається він затягнути наше селянство?

Центром хлібоїдства став тепер Станиславів, відбираючи ту „честь" Коломиї. Там виходить „Селянський Прапор", там є політична резиденція Даниловича, там зібралася його гвардія і його закаптурений штаб. Хлібодавці признали, що всі попередні наступи на моральний фронт нашого селянства були невміло і незручно ведені дилетантами, тому висунули на чоло старого практика, наказуючи йому повести рішучу атаку. Одночасно ця акція не є відірвана, вона не розтягається на саме Покуття, тільки обіймає всю українську національну територію під Польщею. Фронт поділено на окремі секції, віддаючи східну Волинь от. Оскілкові, західну Волинь Горемиці, Холмщину й Підляша пос. Антонові Васильчукові, а Галичину Сев. Даниловичеві. Всі ті секції селянського фронту віддавна обстрілюють, менші отамани від деморалізації вже пробували атаки, вже відбув свій зїзд Оскілко й Горемика, вже склик[у]вав „господарську нараду" Ан. Васильчук, а тепер підготовляє Данилович зі своїм штабом генеральний наступ. А й штабу можна йому „позавидувати". Крім репрезентанта румунської сігуранци і польської дефензиви, виступають там представники ріжних професій. Перед кількома днями признався перед одним з громадян о. Амброзяк, що він належить до редакції „Сел. Прапору". На скільки нам відомо, цей о. Амброзяк, людина пережерта важкою недугою, алькоголік, судом признаний невідповідальним за свої вчинки, є суспендований в станиславівській дієцезії. Тепер — по його власним словам — за **польські гроші** займається він ширенням „рјонідової унії" на північно-західній українській національній території та „редагуванням" хлібоїдської газетки в Станиславові.

І цей то штаб під проводом старого Даниловича скликує на 30. січня 1926 „Селянський конгрес", щоби проломити і зломити моральний фронт нашого селянства.

З огляду на те, що таке обмеження свободи є суперечне з арт. 10 конституції польської республики та є грубим шикануванням української преси, підписані запитують пп. Міністрів:

1) Чи їм відомий є наведений факт?

2) Чи пп. Міністри схотять повчити підчинених собі функціонарів, що таке надужиття урядової власти не причиняється до зміцнення правовости?

3) Чи пп. Міністри схотять перевести в тій справі слідство, покарати винуватців і припинити пересслідування української преси?

Підписи.

Варшава, 28. грудня 1925.

*) [Назви] від „Діло" відшивалися, щоби [illegible] до нас. — Ред.

Вжесня і „креси".

Принагідна згадка.

В. Серошевский в своїм описі шкільництва на Волині вказав тамошнім учителям з докором на Вжесню. Це подія з перед звиш двацяти літ, коли пруські шкільні органи в народній школі у Вжесні (Wreschen) дуже брутально поступили з польськими дітьми і учителями. Поляки піднесли за те великий крик не тільки в самій Німеччині, але й за границею, особливо в Австрії в парляменті, і збирали складки на жертви пруської брутальности. До тих складок причинилися й инші Славяне, найбільше з антагонізму до Німців. Українські посли, котрі не стояли в супротивности до Німців, бо до того не мали ніякої причини, а навпаки вели досить гостру боротьбу з Поляками, однакож, керуючися почуттям справедливости і людскости, зробили також грошеву складку і передали її з висловами співчуття „Польському Колу". На це й дістав наш парляментарний Клюб від Кола отсе письмо, писане рукою його секретаря Я. Ябльонського, а підписане презесом Яворським. Письмо це маю у себе й приводжу його буквально на памятку сучасному й грядучому поколінню.

Jaśnie Wielmożny Pan Julian Romańczuk, Prezes klubu ruskich posłów we Wiedniu.

26. XI. Jaśnie Wielmożny Panie!

Imieniem Koła polsk. przesełam na ręce JWPana dla Klubu Szanownych posłów Ruskich wyrazy podziękowania za szczodry dar na rzecz dzieci skazańców Poznańskich.

Z głębokiem poważaniem

Jaworski
Prezes Koła polsk.

Уваг жадних робити не хочу.

Юл. Романчук.

По широкому світі.

У правничій комісії німецького парляменту радили над внеском соціялістичних послів, щоби скасувати параграф карного закону що до зігнання плоду. Внесок соціялістів не пройшов. В 1923 р. за згаданий злочин відповідало перед судом 4216 осіб, з чого тільки [illegible] звільнено, 256 осіб засуджено більше як на рік вязниці, а 1444 від трьох місяців до року.

СРСР. не хоче взяти участи в конференції над справою роззброєння. Бріян є тої думки, що мотиви відмови Чічеріна є поки що тактичні, а не суттєві.

Кемаль баша заявив на засіданні воєнної ради, що Туреччина не в силі вести війни за Ірак.

Шість нюйорських банків має намір злитись в один з величезним основним капіталом.

У Фінляндії утворився новий кабінет під проводом Каліо; мін. зак. справ є проф. Сетараяє.

З польських справ.

Польський уряд через свого заступника польського амбасадора у Парижі, підписав з Францією чотири умови, а саме: в консулярних справах, щодо взаємної видачі злочинців, пересилки судових вязнів та правної помочі.

Польща зможе переслати через Румунію дві тисячі худоби, коли виконає ветеринарійні приписи.

Мін-ство освіти дозволило Жидам у середніх школах стриматись у суботу від писання, рисування та ручних робіт.

У Лодзі тисячка безробітних демонструвала перед будинком воєвідства і вислала до воєводи делегацію в справі підмог для бідних. Юрба поводилась несупокійно і поліція мусіла її втихомирювати.

Міністерство внутр. справ, з огляду на ощадність відкликало проектований спис населення на Гор. Шлеську та Виленщині.

Арештували директора філії польського промисл. банку у Кракові, Філіпіого за недозволені фінансові операції.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

гр. кат. священику причисляєся до визнавців судної єресі, а на „панъствову“ праздиву віру перейшов шойно згодом. Той сам добродій мав бути свого часу державним секретарем публичних робіт зах. области УНР. — *Д-р М. В.*

— Нові промислові ошуканства. Варшавська торговельно-промислова фірма „Раніт“ доказала ще раз, що при злодійськім хисті, рахуючи на людську легковірність, можна від ріжних крамниць та людей понабирати товару, видавати за це фальшиві векслі і в догматичний момент чкурнути. Так зробили організатори цього підприємства Фюрстенберг, Буховський та Гардінг, виїхавши з кількасот тисяч чужими золотими.

— Ucrainica. У 356 ч. „Прагер Пресе“ з дня 30. грудня 1925 р. у відділі „Slavische Rundschau“ находимо інформації, що почались виклади Українського Соціольогічного Інституту в Празі, — і появились нові книжки заходом Українського Громадського Видавничого Фонду, а саме: поезії Дарагана „Колчан“, „Загальна біольогія“ проф. Старкова; у видавництві історико-фільольогічного товариства проф. Антоновича „Із історії церковного будівництва на Україні“, проф. Мірчука „Сковорода“, у видавництві Української молоді М. Рутковського про „І. Похитонова, і проф. Антоновича про Мурашка, а у Відні книжка Забаревського про В. Липинського.

— Померли італійський критик і письменник Гвідо Менаші, у Ліворно, в 58 році життя. Він залишив по собі цілу низку критичних студій про великих письменників. Його імення є в Европі відоме тільки з тексту опери Масканія „Кавалерія рустікана“, який він склав спільно з Тарджіоні Тоцетті. — У місті Берндорф помер бувший фабричний робітник Яків Явурек, який збудував колись правильний годинник з дерева. Він працював над своїм винаходом двайцятьтри роки і не хотів відпродати за великі гроші свого моделю нікому, щоби з ним не розставатись. Цей годинник, архитвір прецизної праці обїхав усі европейські виставки. — Павло Виноградов, довголітній професор оксфордського університету ур. 1854 р., один з найвизначніших істориків права. З уродження був Росіянином, спершу проф. історії в московськім університеті, від 1911 р. переїхав до Англії, де зангалійщився і писав виключно по англійському. Спеціяльність його історичних студій: Феодальні обставини Італії та Англії. Був членом численних Академій Наук, а в Англії діждався титулу „сера“.

— Археольогічний папський інститут. Папа засновує археольогічний інститут, призначений для студій молодих священиків. Інститут цей повстане в бувшім монастирі св. Антонія напроти церкви Санта Марія Маджоре.

— Щастя. Щастя, яке всміхається стільки тисячам людей у формі нежданої великої виграної на льотерії, або заморської спадщини, зійшло цими днями на одного малярського портієра. Цей щасливець, Адольф Брюк, одержав у спадщині по своїх предках 375 міліярдів у мадярській валюті. Один з його предків виємігрував до Австралії і там в 1888 р. залишив 15 міліонів фунтів, без заповіту. Його нащадки вели тринайцятьсім літ доказовий процес, що є законними претендентами до цієї спадщини. Не диво, що портієр Брюк, одержавши повідомлення про таке майно, поставився покищо до нього скептично і заявив, що покине свою посаду щойно тоді, коли одержить обіцяну суму.

— В кіні. У кіні „Лев“ дають нову фільму в 10 діях „Королева Сава“. Є це величня любовна симфонія, в якій бере участь тисячі людей.

Замість алькогольних напитків на свята Різдва Христового зложив на „Рідну Школу“ Вп. п. І. Скретович у Львові 5 зол. За жертву щиро дякує Головна Управа УПТ-ва 1045 1—1

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Просимо помістити в Вашій газеті отсього листа:

В ч. 91 „Нашого Життя“ від 27. грудня 1925 р. в редакційній статті написано: „Наше парляментарне представництво вимовно своє становище до листа професора Смаль-Стоцького—крізью на становищі президії Клюбу і видачею комунікату, який подаємо“.

В цілях виснення правди, покликуючись на протоколи засідань Українського Клюбу, стверджуємо:

1) Уступлення попередньої Президії, що майже 2 роки стояла на чолі Клюбу, не стоїть абсолютно ні в якому звязку зі справою реагування Українського Клюбу на лист проф. Р. Смаль-Стоцького. Становище бувшої Президії до листа проф. Р. Смаль-Стоцького цілковито було апробоване абсолютною більшістю Українського Клюбу, доказом чого було ухвалення запропонованого пос. Хруцьким комунікату, оголошеного в пресі — і відкинення проекту такогож комунікату, внесеного п. Козицьким.

2) Дійсною причиною уступлення б. Президії було бажання зберегти єдність Українського Клюбу, а тій єдности загрожувала боротьба, яку провадила т. зв. опозиція (посли „Сель. Союза“ і п. Підгірський) проти б. Президії і після її перевиборів 19. листопада на сторінках „Нашого Життя“ (дивись чч. 46, 47, 48 і 49 „Нашого Життя“), на парляментарному ґрунті своєю заявою, що „не має довіря до вибраної Президії, що до політики її застерігається і залишає собі вільну руку“ (д. ч. 47 „Нашого Життя“) і в роботі на місцях, скликаючи збори і вносячи на них резолюції, що „одобрюють тактику опозиції в Клюбі У. П. Р. (дивись ч. 49 „Нашого Життя“).

3) Рахуючись з витвореною ситуацією б. Президія ще підчас її перевиборів 19. листопада заявила, що тільки тимчасово приймає вибір до часу успокоєння в Клюбі, а на слідуючому з черги засіданні Клюбу 10. грудня вона вже зголосила свою димісію і для фактичного переведення нових виборів призначила засідання на 19. грудня 1925.

Зі всього цього видно, що уступлення б. Президії освітлено в „Нашому Житті“ тенденційно і незгідно з фактичним станом річей.

Варшава, 29. грудня 1925.

Посли і сенатори:

Хруцький, Черкавський, Тимощук, Герштенський, Козубський, Маркович, Хомяк, Дмитрюк, Мохнюк Павлюк, Пастернак, Любарський.

Ширіть наш часопис!

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневича.

Немирів. Саля читальні „Просвіти“.
3.І. „Вій“.
4.І. „Вихрест“.
5.І. „Маруся Богуславка“ (прощальна вистава).

Рава руська. Саля „Сокола“.
7.І. „Вій“.
8.І. „Дні нашого життя“.
12.І. „Маруся Богуславка“.
13.І. „Лісова пісня“.
14.І. „Ніч під Івана Купала“.
15.І. „Чорна пантера і білий медвідь“.
9—?

Членські вкладки до Українського Кр. Т-ва опіки н. інвалід. у Львові збиратиме від 1.І. 1926. п. Д. Козій за окремою повновластю. 1031а) 3—3

Памяти Олександра Мишуґи. Піднявшись зредагувати памяткову книжку в честь визначного українського артиста й мецената, пок. Олександра Мишуґи, прошу всіх тих громадян (ок), що можуть написати спомини або статті на тему мистецької чи філянтропійної діяльности заслуженого Покійника, надсилати бажані матеріяли на мою адресу. — *Іл. Німчук,* ред. „Діла“.

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.

вніву, що вільно вживати української мови й устно. Тому заявляю, що заяву п. президента, щоби промовляти по польськи, це приймаю до відома і що дальше промовлятимемо тільки в українській мові. (Голос д-ра Пруханіцкого: А язикова „устава" з 1924 р.?) Скажу зараз і про цю „уставу", але перед тим дозвольте мені на згадку з часу моєї неволі.

Як мене в осени випустили з арешту, то я ходив усе на тиху службу до костела. Прийшло лат. Рідво і я пішов тодіж на „суму" (велику Службу Божу). Прийшов я, а двері костела замкнені. Здивувало мене це. Але надійшов знайомий Поляк і пояснив мені, що католикам не вільно святкувати свят по новому календарю і не можна відправляти урочистих богослужень. Коли я на це обурився і сказав, що це щось нечуване, негідне й варварське, мій знайомий став мене заспокоювати словами: То, бачите, такий указ, а указ це те саме, що у вас закон, а виж розумієте, що закон треба шанувати й виконувати.

Щож до того пошанування і виконування польських законів, то хочу пригадати, що в 1921 р. вийшов закон про воєвідську автономію і закон про український університет. Обі справи мали бути оладнані до двох років. А хто тих законів не шанує? Цеж найбільші польські патріоти, що не допускають до їх реалізації. А тепер язиковий закон з 1924 р. Так голошено всюди, а вже найбільше за границею, що закон цей надзвичайно поширює язикові права непольських народів. А на ділі виходить зовсім що инше. Тому й на основі того закону маю право сказати, що наші промови в українській мові є вповні оправдані, тимбільше, що вже після введення його в життя промовляли ми тут по українськи без спротиву ради. Отже тим самим є це рішення ради в цій справі.

Зверну ще увагу на одно. Ми все тут промовляли з тактом, спокійно, річево. Всі померші члени ради української народности і такий бесідник з божої ласки, як о. Лежогубський, і така людина праці й ініціятиви, як директор Нагірний, і такий визначний юрист і знавець економічних відносин у краю, як нотар Онишкевич, і ми, обидва живучі, засіди промовляли з найбільшим тактом. Пригадаю ще, що по моїй минулорічній буджетовій промові витав нас сердечно радний Щирек. А за те все облито нас зимною, чи радше ледяною водою.

Не хотів би я боротьби, але мушу заявити, що визвані і спровоковані будемо й мусимо боронитися, хоч нас тільки двох, і то двох старців. Одначе мушу спитати, чи в теперішніх відносинах і в цій хвилі управа міста, — ну й управа держави не має иншої журби, як затикати насильно уста Українцям? Як так, то вам гратулюю! Не хочу бавитися в сентименти, не буду говорити про братерство, рівність, вільність, скажу тільки одно, що простий розум, себто хлопський, або — скажім — міщанський, розум таких Домбровских, Цюхцінських, Міхальских, ну — й Найманів у власному інтересі не повинен допустити до зовсім непотрібного розятрування суспільної рани і до обурення умів.

Очевидно—некторично по такому сумному інциденті говорити не буду. Одначе нехай буде мені вільно зазначити, що хоч минулого року нам неодно обіцяно, то крім більше як нужденної суми 1.000 зол. для ремісничої бурси нічого иншого на українські цілі ми не добилися. Навіть суму, визначену на школу ім. Шашкевича, ужито на инші, очевидно не українські цілі, хоч потреби українських установ далеко більше пильні й пекучі. А в буджеті на 1926 р. нема вже на українські цілі ані одного сотика! Якби так половину суми 400.000 зол., призначеної на удержання кримінальної, політичної, інформаційної і провокаційної поліції, ужито на культурні українські ціли, то була би з цього без сумніву далеко більша користь. Я сердечно бажаю собі, щоби буджет в будуччині укладано так, аби служив дійсно для добра міста й цілого його населення без жадної ріжниці. Так як сьогодня стоять справи, голосуватимемо на знак протесту проти буджету, в якому зовсім зігноровано потреби українського населення міста.

Жахливі цифри.

Виказ жертв на „Рідну Школу" за місяці жовтень і листопад 1925.

Ч. п.	Повіт	Вплинуло до каси Головної Управи У. П. Т.: з громад	в жовтни	з громад	листопаді	Остало в касі Кружків У. П. Т.*): в жовтни	листопаді
1	Львів-місто	1	1.640·88	1	2.166·65	222·89	273·70¹)
2	Коломия	2	505·80	1	21·—	351·71	74·09
3	Золочів	1	2·30	2	9·—	719·50	864·67
4	Копичинці					639·98	759·10
5	Долина	2	19·15	2	40·84	283·25	646·78
6	Тернопіль	3	32·65	4	35·25	384·12	515·95
7	Перемишль	5	20·50	2	23·—	893·94	
8	Бережани	6	15·50	1	2·30		648·15
9	Городенка					371·10	273·03
10	Львів-повіт	7	176·47	10	124·84	144·06	51·20²)
11	Печеніжин	1	3·—	1	10·—	155·36	219·90
12	Рогатин	3	22·30	3	17·—	247·60	96·08
13	Сокаль	5	236·87	3	119·50	15·—	41·30³)
14	Рава руська	3	45·—	4	129·50	102·90	63·59⁴)
15	Жовква	6	215·—	5	117·—		⁵)
16	Богородчани	3	255·63	2	56·—		9·61⁶)
17	Бучач	8	214·17	5	17·89	9·70	70·84⁷)
18	Косів	2	139·40	2	150·30		
19	Підгайці	2	132·—	1	150·—		
20	Надвірна	2	12·—	1	5·—	89·—	134·40⁸)
21	Чортків	2	9·—			34·34	158·80
22	Калуш	6	115·—	3	24·—	56·69	24·88
23	Борщів	1	0·20	1	4·—	115·72	76·53
24	Старий Самбір	3	99·—	4	84·70		
25	Бібрка	6	128·10	2	47·95		⁹)
26	Теребовля	3	104·—	1	60·—		
27	Залщики	3	79·—	1	67·—		
28	Збараж	3	18·—	1	54·31	44·60	29·35
29	Станиславів	5	125·20	2	11·—		¹⁰)
30	Перемишляни	3	76·60	1	40·—		
31	Сянік	3	76·50	4	35·10		
32	Мостиска	3	9·00	1	100·—		
33	Любачів	1	8·—	2	14·—	61·52	22·—
34	Лісько	3	48·—	4	51·50		¹¹)
35	Турка	1	55·—	3	44·—		
36	Березів	7	52·42	6	46·20		¹²)
37	Броди	4	15·50	1	5·—		54·10
38	Рудки	3	32·—	4	40·50		
39	Городок				68·70		
40	Сколе	5	18·—	8	47·—		
41	Радехів			1	59·—		
42	Жидачів	2	45·20	3	13·—		¹³)
43	Добромиль	2	4·—	2	51·50		¹⁴)
44	Дрогобич	6	32·60	4	19·20		
45	Камінка струмілова	4	15·—	5	33·—		
46	Горлиці	3	17·—	4	28·70		
47	Ярослав	3	24·50	2	17·—		
48	Самбір	1	20·—	2	15·—		
49	Зборів	3	31·—				
50	Снятин	3	26·—	1	2·—		
51	Товмач	4	21·—	2	5·50		
52	Скалат	2	9·—	3	13·20		
53	Стрий	3	0·—				
54	Яворів						
55	Несхідногалицькі повіти	19	282·50	20	377·—		
	Разом:	182	5.291·84	148	4.610·63	5,036·79	5.717·51

Отсі цифри такі жахливі, що всякі коментарі зайві. На щомісячне запотребування Головної Управи УПТ. 20.000 зл. зложило українське громадянство в жовтні 5291·84 зол. (в цьому Львів 1640·88 зл.) а в місяці листопаді 4610·63 зол. (в цьому Львів 2166·65 зол.). Отже місто Львів, якого українське населення виносить заледво 1 проц. цілого українського населення Галичини, зложив в жовтні 31 проц., а в листопаді аж 46 проц. (отже майже половину) загальної жертвенности. — На 3820 громад української частини Галичини переслало жертви на „Рідну Школу" в жовтні 182 а в листопаді лише 148 громад!

Здається жахливіщого образу годі й придумати. Тому обовязком цілого українського населення безумовно є направити ці кардинальні занедбання маніфестаційною колядою на „Рідну Школу". Вона мусить дати що найменше 100.000 зол. Головній Управі УПТ. на виплату залеглих поборів, на вирівнання претенсій Пенсійного Інституту і Каси хорих, на сплату довгів Т-ва і т. д. В противному разі істнування українського приватного шкільництва загрожене у своїх основах.

По закінченні буде оголошений виказ жертв з нагоди коляди на „Рідну Школу" по громадах. Надіємося, що в тому виказі не забракне ні одної з 3820 громад. Надіємося, що українське громадянство сповнить свій обовязок.

---

*) Невиказані в тій рубриці Кружки УПТ. не прислали до 28. грудня ц. р. обовязкових місячних виставлень.

¹) Квоти 224·89 і 273·70 остали в касі Кружка УПТ. ім. кн. Льва.

²) З того Левандівка в жовтни 68·64, листопаді 51·82, Щирець в жовтни 80·33, в листопаді 40; остало в Кружку на Левандівці в жовтни 120·38, в Кружку в Щирці в жовтни 23·68, в листопаді 51·26.

³) З того в жовтни: Сокаль 120·87, Яструбичі 60, Белз 47, в листопаді Сокаль 60·50, Белз 34, Яструбичі 25; квота 41·30 остала в касі Кружка в Белзі.

⁴) Квота 102·90 в жовтни і 63·59 в листопаді остали в Кружку УПТ. в Угнові.

⁵) З того Мости великі в жовтни 100, в листопаді 50, Кулаків в жовтни 14, в листопаді 35·50.

⁶) З того учителі в жовтни 62, Солотвина в жовтни 13, в листопаді 50; квота 9·61 остала в касі Кружка в Солотвині.

⁷) З того Монастириска в жовтни 42; квоти 7·90 і 70·84 остали в касі Кружка в Монастирисках.

⁸) Квоти 89 і 134·40 остали в касі Кружка УПТ. в Делятині.

⁹) З того народне учительство в жовтни 67·20, в листопаді 37·95.

¹⁰) З того Радча в жовтни 100.

¹¹) З того Устрики долішні в жовтни 35, в листопаді 18·50.

¹²) З того Павлокома (учителі) в жовтни 25·60, в листопаді 25·70.

¹³) З того Журавно в жовтни 39·90.

¹⁴) З того Бірча в грудни 46·50.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Анґлія одержить поміч від Італії.

В дипльоматичних колах Парижа заявляють, що Чемберлен запевнив собі в Рапальо поміч Італії в разі війни з Туреччиною за Мосуль. Анґлія згодилася, щоби Італія обсадила кілька островів біля побережа М. Азії і часть Аназедії.

Прискорення евакуації кольонської смуги.

Радіостація Ліфилд повідомляє, що евакуація кольонської смуги поступає скоро. Досі 4000 англ. вояків забрали до Вісбадена; тут команда англ. військ перейняла окр. адміністрацію від Французів. Хоч евакуація Кольонії зразу залежала від виконання Німеччиною неісполнених іще зобовязань у справі розброєння, всетаки становище союзників змінилося наслідком локарнських ухвал. Союзники обмежили домагання і прискорили евакуацію на основі запевнень Німеччини, що пізнійше приміниться до умовин союзників.

Румун. насл. престолу зрікся династичних прав.

В Букарешті оголосили офіц. комунікат, що в. кн. Карло, наслідник румунського престола зрікся династичних прав і титулу члена королівської родини. Король прийняв резиґнацію і скликав раду. Народне представництво скликано на 4. ц. м. в цілі проклямації королівського внука Михайла наслідником престола.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашне число [illegible] го часопису сконфісковано за дві місця статті „Про буковинську атмосферу" і за три місця статті „Без заслони". Є це вже друга конфіската цього року.

— **Митрополит Шептицький** [illegible] ся до Львова вчора вранці.

— **Страшний вибух був** у фабриці вибухових матеріялів у Макао (Китаю). З під звалищ добули досі 50 убитих і 50 ранених.

— **Примхи температури.** Вслід за повенями в Німеччині прийшли повені у Франції. Вся територія департаменту Сени, головно околиця Парижа, затоплена. Вода в Сені зростає. Залізничий [illegible] над Сеною зачинений. Плавба припинена. Буря, що лютувала в Парижі, спричинила великі шкоди, а розторощуючи дерева, вбила кілька осіб. Найцікавіше те, що одночасно в кількох французьких містах настали літні, гарячі дні. У Тулюзі було 24 степ., у Бордо 19, у Парижі [illegible] степ. Анальогічні спеки запанували в [illegible] містах. У Німеччині загроза катастрофи повіней збільшується. У Кольонії [illegible] вулична комунікація відбувається [illegible] ми. 31. грудня в Берліні та Льоні [illegible] жений ураган з великою зливою. [illegible] ні несподіванки трапились у нас. [illegible] ними морозами прийшла неждано [illegible] лиль. У Карпатах рушили потоки і прорвали чимало мостів. При зливах [illegible] весняних, були й весняні громи з блискавками. Навіть крижані поля при д[illegible] Пруту worушилися. Черемош вийшов з берегів.

— **Одна ідея фінансової** [illegible]. У Франції (і не тільки там!) справа фінансових труднощів є тою, над якою найбільше людей ломить собі голову. Міністри та урядові установи одержують чимало листів з практичними радами. Одну з таких рад післав Брянові якийсь малограмотний, але розумний селянин: „Треба все те, що виходить поза нормальну міру, а тим самим є зайвою розкішшю, обложити податком. Чи грубий живіт не є доказом, що особа добре їла та пила? Всі ті, яких обвід тіла рівняється [illegible] метр, мусять платити від кожного [illegible] метра надвишки один франк річного податку. Природно, що треба визначити в податковім уряді дні, в яких можна [illegible] міряти всі черева..." На це неодин [illegible] вань відповість, що люде грубіють не тільки з добра, але й з нужди і що велике черево є швидше ознакою недуги, як здоровля.

— **Проти курців.** У Злучених Державах почалась завзята кампанія проти курців. Провід у цій агітації веде [illegible] по сенаторі Гендерсоні. Вона добачує в тютюні джерело всіх суспільних [illegible] щів і хоче переконати курців, щоби вони складали гроші, що йдуть з димом, на добродійний фонд помочі бідакам. Характеристичне для американського життя є, що на тім самім вічу з 5000 учасниками, де промовляла пані Гендерсон проти нікотини, ухвалили також резолюцію проти нової жіночої моди: коротких спідниць і сильних декольтажів.

— **Жарт природи.** Якась родина у Празі одержала рідкий дарунок у сам Різдвяний вечір: уродилося їй син, зовсім нормальний та здоровий, але з серцем не на звичайнім місці. Серце цієї дивної дитини находиться поза межами грудної клітки і лежить свобідно на груди. Воно є більше як нормальне і дійшло до грудей через щілину, яка пізніше заросла. Дитина покищо зовсім здорова, однак лікарі не вірять в її довгий вік, тому, що таке серце багато більше реагує на зовнішні впливи. На всякий випадок [illegible] подивляють дитину більш як і [illegible] родичі, вважаючи її „семим чудом світа".

— **Чи це правда?** Одержуємо [illegible] новинку: При нагоді одної розправи одним адвокат при калуськім суді [illegible] мені автентичний протокол [illegible] суду в Величці з 28. VI. 1925 ч. [illegible] 101/25, в котрім чорне на білім стоїть: Inż. Marjan Kozaniewicz, radca [illegible] w Wieliczce rzym. kat., а [illegible] [illegible] підпис названого [illegible] Kozaniewicz [illegible] в Чорнобилі і як син [illegible]

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 8·70 — 8·72 канад. дол. 8·50 — 8·52, чеські кор. 0·25·00 — 0·26,00 лei 0·4·50 — 0·4·75, франки фр. 0·29·00 — 0·30·00, фр. швайц. 1·68 — 1·70, англ. фунти 40·00 — 41·00.

Золото. 20 кор. 32·00 — 32·50, 20 франк. 28·00—28·50; 20 марк. 37·00—38·00; 10 руб. 42·00—43·00.

Срібло. Австр. кор. 0·68·00—0·69·00, 5 ав. кор. 3·60—3·65, фльорени 1·80—1·85, рубл. 3·00 — 3·10, рубель дрібним сріблом 1·50 —1·55.

Збіжжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький бр[illegible] — до —·—, овес краєв. 23·50—24·50.

Радянсько-турецький договір.

День 17 грудня 1925, день підписання в Парижі радянсько-турецького договору, стає одною з важніших дат в історії повоєнної Европи, стає незвичайно далекосяглою подією, яка претендує заняти рівнорядно-протилежне становище з льокарнським пактом, яка стає зародком згрупування східних держав і азійських народів біля Москви, основоположиншї другої Ліги Націй.

Саме того дня, коли в Женеві присуджено Моссуль Іракові, підчиненому британському мандатові, в Парижі Ангора віддалася під протекторат Москви, не піддаючись постанові Ліги Націй. Радянсько-турецький договір, підписаний Чічеріном і Тевфік-Ружді-беєм, був несподіванкою для західно-европейської дипльоматії, як рапальський договір в р. 1921 підчас ґенуенської конференції.

Оголошений в дні 23 грудня м. р. радянською пресою договір, обіймає такі точки:

1) обопільна невтральність на випадок збройного виступу проти Туреччини або СРСР якоїнебудь держави;

2) обовязок кожної з договірних сторін здержатися від всякого нападу проти другої сторони, не приймати участи в жадному союзі чи порозумінні політичного характеру, зверненому проти Туреччини або СРСР. Договірні сторони зобовязуються не брати участи в якомунебудь союзі чи порозумінні, зверненому проти їх сухопутної або морської безпеки, як також не брати ніякої участи у ворожих виступах якихнебудь держав проти Туреччини або СРСР.

3) договір заключується на протязі трьох літ.

До договору додано пояснюючі протоколи, в яких устійнюється свободу ділання кожної з договірних сторін поза трактатовими зобовязаннями та устійнено вірну суть вислову „політичний характер". А саме термін „політичний характер" розтягається теж на економічні й фінансові справи.

З турецького боку пояснюють конечність заключення цього договору розчаруванням в справедливости Ліги Націй. Мовляв, европейські договори безпеки свідчать про агресивні наміри проти східних держав. Ліга Націй є тільки безсилим орудієм в руках всесильної й загребущої Британії. Своїм рішенням в справі Моссулю Ліга Націй наглядно виявила дійсну ціну тих договорів, які нібито мають на меті зміцнити мир і безпеку. Маючи на увазі закаптурену агресивність західних держав, особливо Англії, Туреччина була примушена самочинно шукати засобів безпеки. Радянсько-турецький договір є відповідію на неминучу конечність найти безпеку для Туреччини внаслідок несправедливого женевського рішення.

Французька преса, заскочена цим договором, ширше розглядає його провідні думки і наміри та дійсний його змисл. Радянсько-турецький договір є для Туреччини забезпекою проти Англії, а для СРСР щитом проти Льокарна, яке в Москві уважають новою спробою окружити СРСР. Цей договір має величезне значіння. Він найде відгомін на всьому Сході. В першу чергу він звернений проти Англії. Одночасно цей договір є проявом ворожого відношення до Ліги Націй. СРСР. і Туреччина, заключивши договір, постараються розвивати свої відносини з иншими державами поза орбітою Ліги Націй. Таким чином в деякій мірі відносини всіх держав будуть розвиватися поза Лігою. Особливо широко мусітимуть приноровлювати цей modus procedendi держави, що сусідують з СРСР. і Туреччиною, як Польща, Румунія, Финляндія, Латвія, Естонія, Литва, Афганістан, Персія і т. д.

Безпосереднім товчком до заключення радянсько-турецького договору є льокарнські пакти. В наслідок західнього гарантійного пакту СРСР. і Туреччина найшлися в дипльоматичній ізоляції. Німеччина, яка досі вірно стояла при боці СРСР., починає хитатися. Подорож Чічеріна, від Варшави через Берлін до Парижа, якої метою було знівечити далекосяглість Льокарна, не дала позитивних наслідків. З огляду на те виринула конечність спільного ділання СРСР. і Туреччини, загрожених англійськими плянами і обєднаних спільною ненавистю до Вел. Британії.

Новий договір не лише приводить до зближення СРСР. і Туреччину, але одночасно стає вихідною точкою для нових шляхів в сфері східної політики. Без сумніву, Туреччина возьме відтепер живу участь в усіх проявах східних рухів разом з Рад. Союзом. Радянсько-турецький договір є реплікою на льокарнські пакти, які уважається порозумінням Заходу проти Сходу. Поруч з тим рад.-турецький договір стає зародком будучої Східної Ліги Націй, біля якої зєдиняться всі народи Сходу, невдоволені женевською Лігою. Спільне ділання обох договірних держав на азійськім терені є величезною небезпекою для Англії і инших кольоніяльних держав. А той терен вже здавна сильно підмінований поведінкою кольоніяльних держав та пропагандою Комінтерну.

Радянсько-турецький договір є відповідю на Льокарно, на рішення Ліги Націй в моссульській справі, на фронт Заходу проти Сходу. Рад.-турецький договір — по запевненням його авторів і договірних сторін — має мирні цілі: стаорити умови безпеки для загрожених. Одначе без сумніву там завязується вузол нових великих конфліктів, а може й боротьба Европи під проводом Англії з Азією під кермою СРСР.

На соймовій арені.

Інтерпеляції послів з українського клюбу.

1. Посла Чучмая і тов. до міністра скарбу в справі надужить та знущань, яких допустився п. Оточко секвестратор скарбового уряду в Кобрині у відношенні до селян Василя Ревоти і Василя Гаврилюка з Буковин, Подолїської громади, кобринського повіту.

2. Тогож посла і тов. до міністра військових справ в справі відшкодування для селян зі села Бережа, громади Верба, Дубенського повіту за шкоди", які заподіяв 14. полк уланів у часі маневрів 3 вересня 1925 р.

3. Тогож посла і тов. до міністра внутрішних справ у справі знущань і побиття, яких допустилися поліцієти кобринського постерунку у відношенні до мешканця Кобриня Каменецького Шуля.

4. Тогож посла і тов. до міністра внутрішних справ у справі каригідного переслідування українського Тов-а „Просвіта" в дубенськім повіті на Волині. Переслідування допускається зовсім безпідставно адміністрація.

5. Посла Братуня і тов. до міністра внутрішних справ у справі невиплачування робітникам заробітної плати, якого допускається „Городов. Спілка" очевидно польська на Волині.

З міської ради у Львові.

Промова д-ра Ст. Федака.

На засіданні міської ради у Львові з дня 30. м. м., що було присвячене справам буджету громади, промовляв іменем Українського Клюбу радний д-р Ст. Федак. Зараз по перших його словах счинилася в салі засідань буря против того, що промовець говорив по українськи. Кричали особливо вшехполяки, звертаючись до през. Наймана з домаганням, щоби відібрав д-ру Ст. Федакові голос. Ціла справа була мабуть заздалегідь заінсценізована, бо през. Найман з місця заборонив українському промовцеві говорити українською мовою — в різкому противенстві до дотеперішньої практики в міській раді, де українські радні промовляли свобідно й без спротивів у рідній мові. Після тої заборони виголосив д-р Ст. Федак промову по польськи, яка своїм гірким тоном і ще більш гірким змістом зробила велике вражіння. Подаємо її майже в цілости.

З уваги на те, що мені не дозволено говорити по українськи — казав український промовець, — промовлятиму по польськи, але не тому, щоб я признавав зарядження п. президента справедливим, але навпаки тому, щоби проти цього безправного зарядження урочисто запротестувати і щоби цей протест вписано до протоколу. Для мене польська мова не є червоною плахтою, як для деяких непочитальних особлива мова українська, але не буду вживати польської мови під примусом, навпаки — обстаю при тому, що мені вільно тут промовляти по українськи.

Довгі роки не допускали тут ані одного члена української народности до ради міста Львова. Коли в 1918 р. увійшли нас пятьох до міської ради, през. Обірек привитав нас дуже чемними словами і висказав радість, що могтиме спільно працювати. Здавалоси, що після світової війни надійшла инша ера, що нарешті люде зрозуміють, що найсвятіших прав народу — а таким правом є вживання української мови — нарушувати не вільно. І справді від часу, як ми увійшли до ради, всі ми промовляли тільки в українській мові. Правда, часами були перешкоди, бо ось пок. през. Рутовський взивав нас говорити по польськи, але ми завсіди промовляли дальше по українськи. Коли держ. комісарем став п. мін. Стеслович, перервав раз українському промовцеві, пок. о. Т. Лежогубському, але не взивав його промовляти по польськи, тільки зложив заяву, яка — мушу признати — була для нас симпатична. Бо — говорив він — хоч у статуті й регуляміні сказано, що урядовою мовою є польська, то висловлюся з тим, що відносини змінилися і небавком муситься змінити й регулямін, і то в напрямі для нас безсумнівно корисним, дозволяє промовляти українською мовою. З того часу промовляли ми по українськи без найменших перепон. І ані стеля не потріскала, ані стовпи не завалилися, ані не вийшло з того взагалі ніяке нещастя.

Ми є тої думки, що навіть на основі обовязуючого тепер статуту маємо право промовляти по українськи. Бо хоч у § 32. статуту сказано, що урядовою мовою є польська, чого ми не придержуємося в рефератах, то в другому уступі тогож 32. § сказано, що на українські подання відповідається по українськи. Коли отже вільно писати по українськи і на таке письмо мусить прийти українська відповідь, то чейже не можна мати ніякого су-

---

В. Старосольський.

„Суспільство".

„La Société", орган „Українського Інституту Громадознавства" під дирекцією М. Шаповала в Празі. За редакцією М. Шаповала в Празі. I—II. Прага 1925.

Появилося перше число журналу, присвяченого соціольогії, ще й до того органу „Інституту Громадознавства". Перше число нового наукового журналу та нова установа, що ставить собі наукові завдання — це булиб відрадні події навіть для суспільства багатого на наукові установи та журнали. На жаль, зміст першого сшитка „Суспільства" викликує перш усього почуття деякої небезпеки. Мається вражіння, що цей журнал породило бажання показати за всяку ціну, що і в нас є все те, що мають инші, отже і власний соціольогічний журнал та „Інститут", бажання показати це хоч би за ціну якости наукової праці. Таке становище дуже небезпечне. Воно моглоб — якщо найшлоб прихильників — підорвати ґрунт під працею на науковому полі, бо в науковій праці якість, не скількість мусить бути рішаючим мірилом.

В „передньому слові" означено завдання „Інституту Громадознавства" як суто наукові. Також читаємо, що „Суспільство" міститиме всі праці, „аби тільки" вони „відповідали вимогам наукової обєктивности". Це програмова заява, — тому не можна не зауважити, що в ній пропущено инші умови „науковости". Обєктивність сама (яка, до речі, все є тільки постулятом, особливо в суспільних науках) не дає ще праці наукового характеру та цінности. Для цього треба ще, щоби метода праці була наукова та щоби праця була науково творча. Читаючи „Суспільство", відноситься вражіння, ніби то „Інститут Громадознавства" і не ставить для наукової праці отих дальших вимог.

Надруковано в „Суспільстві" три групи праць. Перша з них — це праці чужих авторів: проф. Бляги про сучасну чеську соціольогію", проф. фон Візе „Начерк вибудування науки про суспільні відносини", проф. Чепіна про „застій родинного побуту в суспільній культурі" та д-р Шляйберга про „місця анархізму в лівому народництві". За притягнення цих авторів до праці в українському журналі належиться Інститутові подяка. Друга група — це праці, виконані в українських високих школах, університеті та Господарській Академії. Тут належить праця проф. Щербини про його досліди над світовою сільсько-господарською статистикою, та юридично-догматична праця д-ра Мандрики про „Національні меншости в міжнародньому праві", мабуть трохи перероблена дисертація, на основі якої її автор отримав докторат на празькому українському університеті, (чого не зазначено, хоч вимагає цього звичай). Третя група — це праці членів „Інституту", з одним винятком, це реферати про книжки. Дарма, що вони поміщені в рубриці „обговорення літератури", в них нічого не „обговорено" — в них переповіджено тільки зміст книжок, без ніяких істотних зауважень. Така метода може мати свою цінність, але іноді вона не вистарчає. Так нпр. не можна при рефераті про відому книжку Міхельса про партії не згадати про цю „contraverso magna", про цю літературу, яку викликала її поява перед двадцяти роками. Без цього, читач матиме зовсім помилкове та неповне уявлення про стан поставленої Міхельсом проблеми. Там знову, де зауваження є, вони викликають иноді сумніви зі становища „обєктивности". Про соціольогію на Україні нпр. каже п. Шаповал в „Суспільстві" що її навчання „широко поставлене" і реферує про шкільні підручники соціольогії на Україні — і тойже автор каже майже рівночасно в „Kölner Vierteljahrshefte für Sociologie", що соціольогія під большевиками „нелеґальна". Це може тільки неясність вислову, але такої неясности треба стерегтися в науковому журналі.

Взагалі поміщення рефератів з книжок в „Суспільстві" — річ корисна. Требаб тільки висловити побажання, щоб цих рефератів було більше, та щоб добір їх не був такий випадковий, як в першому числі „Суспільства". Вониж повинні давати читачеві уявлення про усю працю людської думки в області суспільних наук. Заразом, признаючи корисність таких рефератів, треба підкреслити, що вони не мають значіння самостійних наукових праць. На такий характер претендує зпоміж праць членів Інституту одна тільки стаття п. М. Шаповала „До питання про організацію українських соціольогічних студій". Годиться треба спинитися над нею. Її автором директор Інституту, особу якого визнано настільки репрезентаційною, що його прізвище звязано з назвою установи. Його науковий виступ дає право робити висновки про працю в Інституті, якого він директором, тим більше що тема виступу — наукове обосновування організації тієї праці та її програми.

(Продовження буде.)